Novák Ferenc

Anyám kimenekít bennünket Erdélyből

(részletek egy vallomáskötetből)

…

De hát előbb még el kellett jutnunk Magyarországra.

1944 nyarán elfogyott az anyám türelme az apámmal szemben. Akkor kijelentette, hogy elválik, s el is költöztünk nagyapámékhoz Szamosújvárra. Augusztus 23-án pedig, amikor a románok kiugrottak, és a rádió be is mondta, fölállt:

– Apuka – apukának hívta az apósát –, én elviszem a gyerekeimet, mert Erdély soha többé nem lesz magyar.

Még ment a huzavona szeptember végéig, de már akkor bomladozott a front, s szeptember végén vagy október elején nekivágtunk. Lelevelezte a székesfehérvári főszolgabíróval, Pék Jánossal, aki gyakran vendégeskedett nálunk mint apám vadásztársa, „cserevadász", hogy befogad bennünket, ad egy szobát, és beíratja a gyerekeket a ciszterekhez. Akkor még nem tudtuk elképzelni, hogy Magyarország is ilyen hamar el fog esni. Elmentünk Besztercére összepakolni, s bejelentette apámnak, hogy másnap hajnalban elindulunk. …

Apám gálánsan tartóztatta anyámat, de hiszen az egész világ föl van fordulva, lebombázták a szajoli hidat, más hidakat felrobbantanak, óvott bennünket. De mikor látta, hogy hiába, fölrendelte [mint a szamosújvári börtön igazgatója] a cellájából Majer János rabot. Ez a Majer János a Balt-Orient expressz leghíresebb vonattolvaja volt, nagystílű szélhámos, egy császár. A kuplerájban bukott le, túl sok „tiszteletdíjat" adott. Legutóbb egy hercegnőt pakolt ki. Többszörös visszaesőként ötéves börtönbüntetését töltötte.

– János, szabad lábra bocsátom magát.

– Mér, mit kell tenni ezért? – mert hát okos rab volt.

– Elviszi a családomat Székesfehérvárra.

És elvitt bennünket két nap alatt Székesfehérvárra, ma sem értem, hogyan. Fölrobbantott hidakon, zűrzavaron át, rocsóval – rohamcsónakkal –, szekérrel. Szajolnál megállt a vonat a lebombázott hídnál, óriási menekült-áramlat volt ott. Vezetőnk mondta, mi csak üljünk le itt, a vágányok tövében, és el ne mozduljunk. Majd megjelent két katonával, fölkaptak, betettek mindent egy rocsóba, s átvittek

bennünket a túlsó partra. Ott egy szekér várt ránk – elképesztő volt a pasi. Fehérváron átadott bennünket Pék Jánosnak.

– Na, asszonyom, akkor én most szabad vagyok?

Anyám mondta:

– Menjen, János, köszönöm.

3–4 hétig keservesen éltünk, volt ugyan egy kis pénzünk, de hát mindent csak jegyre lehetett kapni. Anyám nem kért semmit, soha. Pék János nagyon puritán ember volt, egy nagyon fukar anyával, szóval nem éltünk könnyen. Aztán egy este későn kopogtattak az ablakon. A Zita királynő utcában laktunk, később Vörös Hadsereg utca lett, most nem tudom, mi.

– Ki az? – kérdezte anyám.

– Majer János vagyok. Nagyságos asszony, lehet, hogy megvan mindenük, de hát… tessék kinyitni az ablakot, nem akarom, hogy a főszolgabíró úr lásson, neki sem lenne jó.

S akkor beadogatott az ablakon eszméletlen mennyiségű élelmiszert. Tizenöt kiló sót, húsz kiló lisztet, négy sonkát… és egy marmonkanna petróleumot. Akkoriban egy liter petróleumért egy libát kaptál. Egy kiló sóért egy kacsát, a parasztoktól. Aztán december elején megint jött, megint megpakolva.

…

Az oroszok hamarosan körülzárták és ágyúzták Fehérvárt. … S a legkétségbeejtőbb helyzetben egy éjszaka egyszer csak verték az ablakot, ott állt két felfegyverzett fegyőrrel az apám: azonnal csomagolni! Futólépésben vitt ki bennünket az állomásra, és az utolsó pillanatban, a németek tiltakozása ellenére, egy mozdony három vagonnal – kicsúsztunk a gyűrűből. Ez az egész rémes kaland ismét összehozta a szüleimet.

Elmondtam én… Novák Ferenc, Tata
Planétás Kiadó, 2000